

माय निर्माण स्टोरी - धीरज वाणी

मुळचा नाशिकचा असलेला धीरज सध्या सर्व शिक्षा अभियानांतर्गत दिव्यांग मुलांच्या शिक्षणासाठी काम करतो. लहानपणपासूनच अत्यंत बिकट परिस्थितीतून पुढे आलेला धीरज परिस्थितीला दोष न देता ती बदलण्यासाठी प्रयत्नशील आहे. त्याचा प्रवास ऐक्या त्याच्याच शब्दात...

जिंदगी वसूल...

मी मुळचा नाशिकचा. माझ्या घरी मी, आई, वडील, लहान बहिण व भाऊ असे एकूण पाच जणांचा कुटुंब, मी सगळ्यात मोठा. मी सहावीला असताना वडिलांनी काम करणे सोडून दिले. त्यामुळे संपुर्ण कुटुंबाची जबाबदारी माझ्यावर आली. ५ वाजता शाळा सुटल्यावर मी रोज ५.३० ते १० वाजेपर्यंत जवळच्या रेशनच्या दुकानात कामावर जायचो. मोबदल्यात मला ५ रुपये मिळायचे. जेव्हा मी रात्रीला घरी जायचो तेव्हा घरी वडील दारू पिऊन असायचे, सारखी मारझोड करायचे. सगळीकडे दारिद्र्याचे व निराशेचे वातावरण. मला वाटायचं की माझ्याच वाट्याला का आलं हे सगळं. माझ्याकडे शाळेत भरायला फी नसायची. बऱ्याचदा शिक्षक कारण कधी माझ्याकडे शूज नाही, कधी दप्तर नाही, वह्या नाही म्हणून उभा करायचे. असे नेहमीच व्हायचं. मला खूप वाईट वाटायचं कारण माझी कुठलीही चूक नसतांनी हे माझ्यासोबतच का होत होते? मी खूप देवाला मानायला लागलो. कुठही देवाची फोटो, मंदिर किंवा मूर्ती बघितली कि मी हात जोडायचो. वहीच्या पहिल्या पानावर श्री गणेशा लिहायला लागलो.

मला अकरावीला प्रवेश घ्यायचा होता आणि त्याच्या दुसऱ्या दिवशी माझ्या आईचा अपघात झाला. तिच्या हिप जॉईंटच्या सर्जरीसाठी ५० हजारांचं खर्च अपेक्षित होत. त्यावेळी तेवढे पैसे नव्हते म्हणून माझ्या मामांनी त्या ऑपरेशनचा काही खर्च स्वतः केला. मी ११ वी करूच शकलो नाही कारण पैसेच नव्हते. माझे मामा जळगावच्या जिल्हा परिषद शिक्षण विभागात काम करत होते त्यांनी मला ११ वी आर्टची पास झाल्याची गुणपत्रिका आणून दिली. करणार काय? तेव्हा मी खूप रडलो कारण मला सायन्स करायचं होत. मी आणखी निराश झालो. मला असं वाटायला लागलं की आता जगून काही फायदा नाही.

पण हे सगळं चालू असतानी मी जिथं काम करायचो तिथं पेपर मध्ये 'मैत्र' नावाची पुरवणी यायची

त्यामध्ये 'मिलिंद थत्ते' याचं 'जिंदगी वसूल' हे सदर वाचयचो. त्याचा माझ्या मनावर परिणाम व्हायचा. झालं असं, की मी १२ वी आर्टस् ला प्रवेश घेतला. त्यावेळी सुद्धा माझ्याकडे फी भरायला पैसे नव्हते मग मित्रांकडून पैसे घेऊन फी भरली. तरी पुढं काय? कारण घरचे माझ्यावर अवलंबून होते त्यामुळे पार्ट टाईम जॉब करू लागलो. याच दरम्यान माझा मराठीतील खूप चांगल्या पुस्तकांसोबत संबंध येत होता. मी अनेक पुस्तकांच्या प्रेमात पडलो. वाटळ, ययाती, यु कॅन विन अशी पुस्तके मी वाचत होतो. पुस्तके मला खूप गोष्टी शिकवीत होते.

वि. स. खांडेकर म्हणायचे की 'प्रत्येक माणूस हा शापित असतो आणि याचं निवारण शापमुक्त होऊन कराव लागतं.' हि छोटी छोटी वाक्य मला भावली. आणखी एक वाक्य माझ्या वाचनात आलं होत की 'जिसको भगवान ज्यादा देता है, उसको भगवानपे ज्यादा भरोसा होता है और जिसको भगवान कम देता है, उसपे भगवानका ज्यादा भरोसा होता है' त्यामुळे मला अस वाटायचं की देवाचा माझ्यावर जास्त विश्वास आहे म्हणून त्यान मला काहीच दिलं नाही.

२००९ साली बी.ए. पूर्ण झाल. मी special बी.एड. करायचं ठरवलं कारण. माझ पहिलं प्राधान्य होत लवकरात लवकर नोकरी मिळवण आणि स्पेशल बी.एड. (दिव्यांग मुलांचे बी.एड.) करणारे खूप कमी होते. नोकरीची शक्यता जास्त होती. त्यावेळी माझ्या मनात असं काही नव्हतं की आपण समाजासाठी काही करत आहोत. पण माझ्या आजपर्यंतच्या जडणघडणीत व अडचणीत माझ्या आजूबाजूच्या लोकांचा खूप मोठा सहभाग होता. त्यामुळे मनात एक भावनिक किनार होती.

बी. एड. ला पहिल्याच राउंड मध्ये माझा पुण्याच्या एका कॉलेजमध्ये नंबर लागला. खिशात एकही पैसे नाही. आठ दिवसात आम्हचे जेवढे ओळखीचे मित्र होते, शिक्षक, आफिसर होते सगळ्यांना आम्ही फोन लावले. एकोणवीस हजार फी भरली. त्यावेळी ती खूप जास्त होती. २०१० साली बी.एड. पूर्ण झाल्यानंतर मी शाळांना अर्ज करायला सुरुवात केली. दोन, तीन शाळेत मला बोलावण सुद्धा आलं पण त्यांनी सांगितलं की तुम्हाला पंधरा लाख भरावे लागतील, कुणी म्हणाले की आधी सहा लाख भरा बाकीचे तुमच्या पगारातून कापू. १५ लाख!! एवढे पैसे कुठून आणायचे. आणि एवढे पैसे जो कोणी भरेल, तो खरंच मुलांना 'जगण्याचं शिक्षण' देईल का? असा प्रश्न मनात आला. परत निराश झालो. ज्याच्या कडे गुणवत्ता नाही, 'शिकवण्यात' जो रमत नाही असा माणूस फक्त आणि फक्त वशिला असल्याने आणि पैसा असल्याने शिक्षक होतो आहे, याचा रागही आला. त्यामुळ मी आधीच ठरवलं होत की, जिथ पैसे घेतात तिथं मी काम करणार नाही. मी सुरुवातीला जळगाव आणि नाशिकच्या जिल्हा परिषदच्या शाळांना सुद्धा अर्ज केला होता. मला भुसावळ तालुक्यात एका शाळेमध्ये बोलावण आलं आणि तिथं मी रुजू झालो.

सध्या मी समावेशित शिक्षण विशेषतः या पदावर आहे. अपंग (दिव्यांग) समावेशित शिक्षण या विभागात पंचायत समिती बागलाण जि. नाशिक इथे काम करतो. मला अपंग मुलांबाबत एक वाक्य खूपच प्रेरक वाटतं, 'We Are Not Disabled, We Are Differently Able...!'

माझ्या कार्यक्षेत्रात एकूण ४६१ शाळा आहेत आणि त्यामध्ये १ ते १२ वी पर्यंत शिकत असलेली १०४९ मुल दिव्यांग आहेत. या १०४९ मुलांमध्ये वेगवेगळी प्रकारची दिव्यांग आहेत उदा. अंशतः अंध, पूर्णतः अंध, कर्णबधीर, वाचा दोष, मतीमंद, अस्तीअंग, बहु विकलांग, सेरेब्रल पाल्सी. तालुक्यात एकूण २१ केंद्रशाळा आहेत. मी आणि माझी एक सहकारी हे सगळ काम बघतो.

याव्यतिरिक्त सुटीच्या वेळी मी नाशिकात असतो. "शिक्षण बाजारीकरण विरोधी मंच" सोबतही काम करतो. यामार्फत आम्ही शिक्षणसंस्था मध्ये जी अनावश्यक फीस वाढवली जात आहे त्याच्या विरोधात आम्ही पालकांना एकत्र करून आंदोलन उभारतो. या आंदोलना अंतर्गत आम्ही अशा भरपूर संस्था वर चाप लावला आहे आणि काही शाळेतून तर साडेपाच कोटी पर्यंत पालकांचे पैसे परत मिळवून दिले. तसेच नरेंद्र दाभोळकर, काम्रेड पानसरे यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ प्रत्येक महिन्याच्या वीस तारखेला "दाभोळकर एक व्याख्यानमाला" आयोजित करतो आणि त्यानिमित्ताने वक्त्यांची व्याखाने ठेवतो. एवढ्यात नाशिक मध्ये निवडणुका पार पडल्या. तिथ आम्ही "नाशिक महानगर युवा आघाडी" यामार्फत ज्या तरुण मुलांना अस वाटत की सिस्टीम मध्ये बदल व्हावा अशांना संधी देतो. त्यामध्ये शिकत असलेली, तसेच प्राध्यापक मंडळींनी सहभाग घेतलेला आहे. अशा पद्धतीने माझ शाळे व्यतिरिक्त काम चालत असते.

या सगळ्या मध्ये घरी वेळ देणे अवघड जाते. मी शनिवारी, रविवारी घरचे काम आटपतो. त्याची आधीपासून लिस्ट तयार ठेवतो. सगळ्यांनी डायरी लिहावी असं मला वाटते. कारण मला दहावीपासून व आताही डायरी लिहायची सवय आहे, त्यामुळे मला माझ्या मध्ये जो सकारात्मक बदल झालाय त्यामध्ये रोजच्या डायरीचा खुपच चांगला उपयोग झाला आहे. त्यामुळे मला चूका लक्षात येतात व नवी दिशा मिळते, उभारी मिळते हा माझा अनुभव आहे.

निर्माणने माझं जगणं समृद्ध केलंय. मला जबरदस्त ऊर्जा दिली आहे. मी निर्माणला येण्यापूर्वी मी हे जे काम करतोय त्यात होत असलेल्या भरपूर भ्रष्टाचारामुळे, समाधान मिळत नसल्याने प्रचंड निराश झालो होतो. सर्व सरकारी कामे कागदोपत्री फक्त पाट्या टाकावी तशी उरकली जातात म्हणून नोकरी सोडण्याचा जहाल विचार करत होतो, परंतु निर्माणने मला आहे त्या परिस्थित कसं दटून, नेटाने आणि आनंदाने काम करावे याची निर्माणी दृष्टी दिली. त्यामुळे मी निर्माणचा आयुष्यभर ऋणी राहीन. निर्माणमुळे मला माझ्या विचारांचे मित्र मिळाले. डॉ. अभय बंग (नायना), डॉ. राणी बंग (अम्मा) यांसारखे गुरु मिळाले. मी स्वतःला नशीबवान समजतो की मी निर्माण कुटुंबाचा सदस्य आहे. सरकारी व्यवस्थेत काम करीत असतांना खुप वेळा वरिष्ठ लोकांचा

दबाव असतो. त्या दबावाला बळी न पडता काम करत आहे. त्यामुळे एका केसमध्ये माझी सुनावणी सुरु होती त्या सुनावणी मध्ये माझ्यावर नोकरी जाण्याचा ही धोका निर्माण झाला होता पण त्याही काळात निर्माणची टीम सोबत देत होती, प्रेरणा देत होती. त्या परिस्थितीतून मी आता व्यवस्थितरित्या बाहेर पडून जोराने काम सुरु आहे आणि सुरूच राहील. कामात आव्हाने पण खुप आहे पण लढण्याचा प्रखर आत्मविश्वास निर्माण ने दिलाय..!

धीरज वाणी, निर्माण ६

dhirajwani@yahoo.com